

Krizový plán školy

ZŠ Brno, Slovanské náměstí 2

Krizový plán školy je dokument, který specifikuje postup pracovníků školy po zjištění takového porušení školního řádu, které spadá do kategorie rizikového chování žáků a je součástí MPP školy. Jedná se o především o následující rizikové chování:

- nález a/nebo zjištěnou konzumaci tabákových, nebo alkoholických výrobků
- nález a/nebo zjištěnou konzumaci omamných a psychotropních látek (OPL)
- záškoláctví
- krádež
- vandalství
- podvod
- rasismus
- kyberšikana
- šikana
- CAN syndrom
- Sexuální zneužívání
- domácí násilí

Kromě uvedených se krizový plán zabývá také předcházení a řešení kritických situací spojených s projevy PAS.

Krizový plán školy je veřejný dokument, volně přístupný jak pracovníkům školy, tak žákům a jejich zákonným zástupcům. Součástí Krizového plánu jsou informace pro pedagogy a zákonné zástupce, jak postupovat při podezření na rizikové chování u žáků, a kontakty na organizace poskytující pomoc. Krizový plán také obsahuje informace a postup pro žáky, kteří sami potřebují pomoc, nebo chtějí zamezit rizikovému chování vyskytujícím se v jejich školním prostředí.

Existence krizového plánu se opírá o následující legislativní dokumenty:

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č. j. 21291/2010-28

Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance, č. j. 14423/99-22

Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. 21149/2016)

Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnějšímu užívání internetu, č. j. 11696/2004-24

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociální a právní ochraně dětí

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách

Prevence je na naší škole zajišťována celoročně podle Preventivního programu školy. Preventivní program školy je každý rok vyhodnocován. V prevenci rizikového chování žáků se zaměřujeme na předcházení rozvoje rizik, která by mohla směřovat k přestupkům či dokonce k trestným činům. Zjistí-li škola závažný přestupek nebo trestný čin, řeší jej podle dále uvedených postupů.

Výskyt tabákových výrobků

Zákon 379/2005 a jeho novelizace z roku 2009 zakazuje kouření ve vnějších i vnitřních prostorách všech typů škol a školských zařízení. Nedodrží-li osoba zákaz kouření v místech uvedených v § 8 odst. 1 a 2, a to ani po výzvě provozovatele, aby v tomto jednání nepokračovala nebo aby prostor opustila, je provozovatel oprávněn požádat obecní policii, nebo Policii České republiky o zákrok směřující k dodržení zákazu.

Postup při konzumaci tabákových výrobků ve škole

1. Je-li žák ve škole přistižen při konzumaci tabákových výrobků, je nutné mu v další konzumaci zabránit.
2. **Tabákový výrobek je nutné žákovi odebrat** a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
3. Pedagogický pracovník o události sepiše stručný zápis s vyjádřením žáka, který bude založen v agendě výchovného poradce.
4. V případě porušení zákazu kouření **informuje třídní učitel písemně zákonného zástupce nezletilého žáka.**
5. V závažných případech, zejména s ohledem na věk a chování žáka, jestliže se jednání opakuje, vyzovomí škola orgán sociálně právní ochrany dítěte.

Výchovná opatření při výskytu tabákových výrobků ve škole

Přinesení cigaret, tabákových výrobků - důtka ředitele školy

Prokázané kouření ve vnějších i vnitřních prostorách školy (1x) - 2. stupeň z chování

Prokázané kouření ve vnějších i vnitřních prostorách školy (2x a více) - 3. stupeň z chování

Výskyt alkoholu

Prodej alkoholu osobám mladším 18 let je v ČR zakázáno. Zakázáno je rovněž osobám mladším 18 let alkohol nabízet, anebo je v konzumaci alkoholu podporovat. Podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let může být trestným činem nebo přestupkem. Školním řádem je stanoven zákaz užívání alkoholu v prostorách školy a na všech akcích pořádaných školou.

I. Postup při konzumaci alkoholu žákem ve škole

1. Je-li žák ve škole či na školní akci přistižen při konzumaci alkoholu, je nutné mu v další konzumaci zabránit.
2. Alkohol je třeba žákovi zabavit a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
3. Podle závažnosti momentálního stavu žáka pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí. (Bezprostřední ohrožení na zdraví a životě).
4. V případě, kdy je **žák pod vlivem alkoholu** do té míry, že **je ohrožen na zdraví a životě**, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a **volá lékařskou službu první pomoci.**

5. Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, sepíše pedagogický pracovník **stručný záznam s vyjádřením žáka, který založí výchovný poradce do své agendy a vyrozumí vedení školy.**
6. V případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka neprodleně vyzvedl, protože **není zdravotně způsobilý** k pobytu ve škole. Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany dítěte obce s rozšířenou pravomocí a vyčká jeho pokynů.
7. Zákonnému zástupci ohlásí TU písemnou formou skutečnost, že žák konzumoval alkohol ve škole i v případě, kdy je žák výuky schopen.
8. Jestliže se situace opakuje, splní škola oznamovací povinnost k orgánu sociálně právní ochrany dítěte § 10 odst. 4 písmeno g) zákona 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí.
9. V případě uživatelského zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola potřebné informace o možnosti odborné pomoci při řešení takové situace.

Za nebezpečné a protiprávní jednání je rovněž považováno navádění jiných žáků k užívání alkoholických nápojů.

Výchovná opatření při přinesení a konzumace alkoholu ve škole

Přinesení alkoholu žákem - důtka ředitele školy

Prokázané požití alkoholu žákem (1x) - 2. stupeň z chování

Prokázané požití alkoholu žákem (2x a více) - 3. stupeň z chování

II. Postup při nálezů alkoholu ve škole

1. Tekutinu nepodrobovat žádnému testu ke zjištění chemické struktury.
2. O nálezů ihned uvědomit vedení školy.
3. Nalezenou tekutinu uložit u vedení školy pro případ usvědčujícího důkazu.
4. Zpracovat stručný zápis o události.

II. Postup při zadržení alkoholu u žáka ve škole

1. Tekutinu nikdo nepodrobuje žádnému testu ke zjištění chemické struktury.
2. O nálezů pracovník školy ihned uvědomí vedení školy.
3. **O nálezů sepíše pracovník školy stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byl alkohol nalezen (datum, místo a čas nálezů, jméno žáka, podpis žáka).** V případě, že žák odmítá podepsání záznamu, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. **Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen zástupce vedení školy.** Záznam **založí výchovná poradkyně do své agendy.**
4. O nálezů vyrozumí pracovník školy zákonného zástupce žáka; jedná-li se o opakovaný nález u téhož žáka i orgán sociálně právní ochrany dítěte.
5. V případě podezření, že alkohol obsahuje i jiné příměsi, nebo že žák je intoxikovaný, je zajištěná tekutina předána přivolanému lékaři.

Omamné a psychotropní látky (OPL)

Zakázána je výroba, distribuce, přechovávání, šíření a propagace OPL, a to bez ohledu na věk žáka a prostředí, ve kterém by k tomu docházelo. Zakázáno je rovněž navádění k užívání těchto látek. Distribuce OPL je považována za protiprávní jednání, může být kvalifikována jako trestný čin, množství látky není rozhodující. Přechovávání OPL je také protiprávní jednání, může být kvalifikováno jako přestupek nebo jako trestný čin.

I. Postup při konzumaci a distribuci OPL ve škole

1. Je-li žák přistižen při konzumaci nebo distribuci OPL v prostorách školy, v době vyučování nebo v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
2. Návykovou látku mu pracovník školy odebere a zajistí tak, aby nemohl v konzumaci pokračovat. Návykovou látku je třeba žákovi **odebrat za přítomnosti další osoby** a s použitím ochranných pomůcek.
3. O události se **sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka**, včetně toho, zda byly provedeny orientační testy na NL, případně další vyšetření a s jakým výsledkem. Tento záznam založí školní metodik prevence do své agendy a **vyrozumí vedení školy**.
4. Podle závažnosti momentálního stavu žáka a případně dalších okolností posoudí pedagogický pracovník, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.
 - a) V případě, že je žák po požití OPL ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči, přivolá lékařskou službu první pomoci.
 - b) Pokud akutní nebezpečí nehrozí, pedagogický pracovník ihned zajistí vyjádření žáka a vyrozumí vedení školy.
5. V případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce nezletilého žáka, popř. rodiče nebo jinou blízkou osobu zletilého studenta a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože **není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole**. Vyrozumění škola učiní i v případě, kdy žák způsobilý k pobytu ve škole je.
6. V případě, že žák není schopný dbát pokynů zaměstnanců školy, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce nezletilého žáka, popř. rodiče nebo jinou blízkou osobu zletilého žáka, a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole
7. Jestliže není zákonný zástupce dostupný, **vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany** a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc.
8. Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že nezletilý žák konzumoval NL ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky (dbát pokynů pracovníků školy). Zákonný zástupce má právo se písemně vyjádřit k této skutečnosti a postupu školy. Současně splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.
9. Vzhledem k tomu, že konzumace a distribuce návykových látek je trestným činem, vedení školy ihned **informuje Policii ČR**.

V případě uživatelského zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.

II. Postup při nálezů OPL v prostorách školy

1. Nalezenou látku pracovník školy nepodrobuje testům a okamžitě informuje vedení školy.
2. Za přítomnosti dalšího pracovníka se vloží nalezený materiál do obálky, označí se datem, časem a místem nálezů, přelepí se, orazítkuje a uschová v kanceláři.
3. Vedení školy informuje Policii ČR.

III. Postup při nálezů OPL u žáka školy

1. Nalezenou látku pracovník školy nepodrobuje testům a okamžitě informuje vedení školy.
2. Za přítomnosti dalšího pracovníka se vloží nalezený materiál do obálky, označí se datem, časem a místem nálezů, přelepí se, orazítkuje a uschová v kanceláři.
3. Vedení školy informuje Policii ČR a zákonného zástupce žáka.

4. O nálezu škola vyrozumí Policii ČR a informuje zákonné zástupce žáka.
5. O nálezu je **sepsán stručný záznam** (datum, místo, čas nálezu, jméno, podpis žáka), zápisu je přítomen ředitel školy nebo jeho zástupce.
6. V případě, že se látka našla u žáka, který se jí intoxikoval, předá se zajištěná látka přivolanému lékaři.
7. **Pracovníci školy nesmí provádět osobní prohlídku žáka** a to ani prohlídku jeho věcí.

Výchovná opatření při nálezu, distribuci, užívání, přechovávání OPL v prostoru, areálu školy, při akcích školy

Z konzumace OPL ve škole je třeba vyvodit kázeňská opatření. Je třeba rozlišovat distributora od uživatele. Distribuce OPL je trestným činem, konzumace je hrubým porušením školního řádu.

Výchovná opatření související s OPL

Nález OPL u žáka - důtka ředitele školy

Prokázané užití látky (poprvé)- 2. stupeň z chování

Prokázané užití látky (opakovaně) - 3. stupeň z chování

Distribuce OPL je trestným činem, řeší jej příslušné oddělení Policie ČR.

Záškoláctví

Třídní učitel by měl být nejpozději do 3 dnů od počátku absence informován od rodičů a zákonných zástupců o důvodu nepřítomnosti žáka ve škole. Pokud tak tito neučiní, lze nepřítomnost žáka klasifikovat jako záškoláctví.

Postup řešení zjištěného záškoláctví

1. O neomluvené i zvýšené omluvené nepřítomnosti žáků informuje třídní učitel výchovného poradce, který tyto údaje vyhodnocuje.
2. Při zvýšené omluvené nepřítomnosti prověřuje TU její věrohodnost. Neomluvenou nepřítomnost **do součtu 10 vyučovacích hodin** řeší se zákonným zástupcem žáka třídní učitel formou pohovoru, na který je zákonný zástupce pozván. Projedná důvod nepřítomnosti žáka, způsob omlouvání jeho nepřítomnosti, upozorní na povinnost stanovenou zákonem a seznámí zákonného zástupce s možnými důsledky v případě nárůstu neomluvené absence a dohodne termín další schůzky. O pohovoru provede zápis, do něhož uvede způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem. Zákonný zástupce zápis podepíše a obdrží kopii. Odmítnutí či převzetí zápisu se do zápisu zaznamenává. Zápis uloží výchovný poradce ve své dokumentaci. TU o schůzce informuje vedení školy.
3. Pokud má žák **víc než 10 neomluvených hodin**, svolává ředitel školy školní výchovnou komisi. Podle závažnosti absence žáka se jí účastní: ředitel školy, zákonný zástupce, třídní učitel, výchovný poradce, zástupce orgánu sociálně-právní ochrany dětí, školní metodik prevence, zástupce rady školy (pokud byla zřízena), popř. další odborníci. O průběhu a závěrech jednání se provede zápis, který zúčastnění podepíší. Neúčast nebo odmítnutí podpisu zákonnými zástupci se v zápise zaznamenávají. Každý účastník jednání obdrží kopii zápisu.
4. V případě, že neomluvená nepřítomnost žáka **přesáhne 25 hodin**, zasílá škola oznámení o zanedbání školní docházky s náležitou dokumentací orgánu sociálně právní ochrany dětí nebo pověřenému obecnímu úřadu.

5. V případě **opakovaného záškoláctví v průběhu školního roku**, následuje hlášení o zanedbání školní docházky Policii ČR.

Výchovná opatření při prokázaném záškoláctví

Pokud žák poruší povinnosti stanovené školním řádem, lze mu podle závažnosti tohoto provinění uložit napomenutí třídního učitele, důtku třídního učitele nebo důtku ředitele.

Krádež

Jde o protiprávní jednání, a jakmile se škola o takovém jednání dozví, bude tuto skutečnost hlásit orgánům činným v trestním řízení nebo doporučí poškozenému (jeho rodičům, zákonnému zástupci), aby se na tyto orgány obrátil.

Postup při zjištění krádeže ve škole

1. Každý, kdo se dopustí krádeže na školní půdě by měl mít možnost pohovořit si o svém jednání s ředitelem nebo ředitelkou školy.
2. S náhradou způsobené škody pedagogové postupují jako u vandalismu. Preferují nápravu vztahu mezi poškozeným a zlodějem a trvají na tom, aby zloděj věc vrátil přímo poškozenému, omluvil se a nabídnul za své chování nějakou kompenzaci.
3. Zákonné zástupce zloděje vyrozumí škola vždy až poté, kdy bude přesně znát příčiny, které dítě k takovému chování vedly a to zejména v případě menších dětí.
4. Jestliže se jedná o **škodu většího rozsahu**, vyrozumí vedení školy **Policii ČR** a oznámí podezření na spáchání přestupku proti majetku, případně trestného činu majetkové povahy.
5. O krádeži a jejím šetření provede pedagog záznam, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti.

V případě, že je ukradena věc **menší hodnoty než 5000,- Kč** a je to **bez použití násilí** (překonání překážky), není to vloupání a jedná se o **přestupek proti majetku** dle § 50 zák. o přestupcích č. 200/1990 Sb. v platném znění.

V případě, že je ukradena věc **menší hodnoty než 5000,- Kč** a je to **s použitím násilí** (vypáčená skříňka, šatna, šuplík) nebo **násilí vůči osobě a snaha zmocnit se věci** (loupež), jedná se vždy o **trestný čin**.

Škoda na odcizené věci **od 5000,- Kč výše** je **trestným činem krádeže** dle ustanovení § 205 trestního zákoníku.

Rasismus

Vzhledem k závažnosti tohoto tématu třídní učitel neprodleně zajistí bezpečnost případné oběti. Třídní učitel oznámí věc vedení školy a dále oznámí skutečnost rodičům nebo zákonným zástupcům oběti i agresora a postupuje dle preventivního plánu proti šikaně. Dle závažnosti situace a případného ohrožení bezpečí oběti informuje vedení školy policii ČR. Přestupek je hodnocen různými stupni výchovných opatření.

Postup při zjištění výskytu rasismu u žáků

1. Pedagog okamžitě a razantně vystoupí proti jakýmkoli projevům intolerance mezi žáky.

2. Rodiče vyrozumí TU v případě opakovaných verbálních či vizuálních projevů s možným extremistickým podtextem či v případě odůvodněného podezření na účast žáka v konsistentní extremistické partě a v případě užití násilí s extremistickým, rasistickým xenofobním anebo antisemitským podtextem.

3. Policii ČR vyrozumí vedení školy v případě podezření na promyšlenou a extremisticky, rasisticky, xenofobně nebo antisemitsky motivovanou činnost (např. opakované rasistické verbální výpady se závažnými dopady na psychiku terčů takových výpadů apod.), a na takto motivované vážnější formy násilí.

Výchovná opatření při zjištění rasismu u žáka

Výchovná opatření jsou udělována žákům podle míry závažnosti projevů rasismu, extremismu a xenofobie a jsou plně v kompetenci TU a vedení školy.

Vandalství

Vandalismus ve školním prostředí se projevuje ničením školního majetku nebo jeho poškozováním a ničením majetku ostatních žáků a žákyň, případně dalších členů školní komunity.

Jedná se buď o **významné útoky na věci**, které mají za následek jejich úplné zničení (ulomené části nábytku, prokopnuté dveře, utržené vodovodní kohoutky, utrhané hadice od hasicích přístrojů, zničené školní pomůcky, učebnice části oblečení) nebo **významné poškození** (čmáranice a nápisy na zdech nebo školním nábytku, popsané a polité učebnice, oloupané nejrůznější rohy, nalepený toaletní papír na stropě apod.)

Postup při zjištění vandalismu ve škole

1. Náhradu úmyslně způsobené škody důsledně vymáhejte po tom, kdo ji způsobil. U nezletilých potom po jejich zákonném zástupci.

2. Jestli žák nebo žákyň, kteří škodu způsobili, **nejeví ochotu k její nápravě**, případně je škoda takového rozsahu, že věc nelze svépomocně opravit, **vyrozumí TU o tomto chování zákonné zástupce** žáků a žákyň a dohodne s nimi způsob náhrady škody.

3. Jestliže se jedná o **škodu většího rozsahu** a ten, kdo ji způsobil, **není ochotný škodu nahradit**, **vyrozumí vedení školy Policii ČR** a oznámí podezření na spáchání přestupku proti majetku, případně trestný čin majetkové povahy.

4. U škod, které se dají nahradit tak, že je opraví sám žák nebo žákyň, bude pedagog preferovat tento způsob náhrady škody.

5. O způsobené škodě **provede TU záznam**, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti, a kopie záznamu bude uložena u výchovného poradce.

6. V případech, kdy se jedná o **opakované jednání** a výchovná a další opatření, která zvolila škola, neměla žádný účinek, oznamuje vedení školy toto jednání OSPOD.

Výchovná opatření při zjištění vandalismu ve škole

Jestliže se jedná o záměr a cíl, pak je třeba použít vůči žákyni/žákovi jiné opatření, než když se jedná o snahu na sebe upozornit, vyrovnat se spolužákům a spolužačkám nebo o následek šikany, či její doprovodný projev.

Podvod

Zpravidla jde o podvody typu falšování podpisu rodičů nebo zákonných zástupců, klasifikace v žákovských knížkách.

Postup při zjištění podvodného jednání u žáka

1. Pokud jde o **falšování podpisu na omluence** z důvodu neomluvené nepřítomnosti žáka ve vyučování, je třeba tento přestupek klasifikovat jako **záškoláctví** (viz. záškoláctví).
2. Pedagog po pohovoru se žákem učiní o této skutečnosti písemný záznam, který bude uložen u TU a výchovného poradce.
3. Pedagog vyrozumí zákonné zástupce žáka a v závažných případech výchovného poradce a vedení školy.

Výchovná opatření při zjištění podvodu u žáků

Výchovná opatření jsou udělována žákům podle rozsahu a závažnosti podvodného jednání.

Kyberšikana

Kyberšikana zahrnuje zneužití ICT (informačních a komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a internetu k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrozit a ublížit mu. Podobně jako u šikany tváří v tvář se jedná o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočníkem nebo útočníky. Povaha a provedení útoku pak určuje její závažnost.

Postup při řešení kyberšikany ve škole

1. Pokud je žák vystaven některé z forem soustavného obtěžování nebo napadání přes internet, mobilní telefon nebo přes sociální sítě, **sepíše ten, kdo informaci převzal okamžitě zápis prvotního kontaktu a informuje vedení školy a školního psychologa, výchovného poradce nebo školního metodika prevence**. Podle vyjádření MŠMT z roku 2009 by se škola měla zabývat kyberšikanou vždy, když se o ní dozví.
 2. TU pozve rodiče nebo zákonné zástupce žáka - oběti do školy a s jejich pomocí se snaží eliminovat možnost přístupu agresora k žákovi (oběti).
 3. Pokud je **agresor neznámý**, je v této situaci doporučeno řídit se **pravidly pro bezpečný pohyb na internetu** (také je lepší změnit telefonní číslo, účet na Facebooku, internetu, mailu či zvolit jinou sociální síť). Po určitou dobu se snažit vyhýbat těmito médii.
 4. Pokud je **agresor známý**, je třeba informovat také zákonné zástupce agresora a vysvětlit jim, že jde v podstatě o **trestný čin**, který by měl být takto posuzován, pokud nebude s okamžitou platností ukončen.
- Škola musí podpořit oběť a zajistit její bezpečí, zajistit co nejvíce důkazních materiálů, incident vždy vyšetřit, informovat rodiče, konzultovat řešení s dalšími institucemi, žádat konečný verdikt a informace, zvolit odpovídající opatření a realizovat preventivní opatření.

Výchovná opatření při zjištění kyberšikany ve škole

Pokud došlo k tomuto činu **v prostorách školy**, bude přestupek hodnocen různými stupni výchovných opatření.

Pokud došlo k takovému jednání **mimo prostory školy** je na zákonných zástupcích, zda případ nahlásí příslušným orgánům (Policii ČR).

Šikana bývá nejčastěji postihována podle ustanovení trestního zákona, a to jako:

- trestný čin omezování osobní svobody
- trestný čin vydírání
- trestný čin vzbuzení důvodné obavy
- trestný čin loupeže
- trestný čin ublížení na zdraví
- čin poškozování cizí věci
- trestný čin znásilnění či pohlavního zneužívání

K tomu, aby byl pachatel postižen, musí být **starší 15 let** (15-18 let mladiství).

K trestní odpovědnosti mladších 15 let nedochází, neznamená to však, že nemohou být postiženi jinak, případně mohou být postiženi rodiče. Nezletilý pachatel může být postižen nařízením ústavni výchovy, může nad ním být stanoven dohled.

Výchovná opatření při šikaně **zjištěné v prostorách, areálu školy, při akcích školy** - prokázaná šikana (dle závažnosti situace).

Na prevenci a postupy při řešení šikanování je vypracován **Program proti šikanování**.

Program proti šikanování

Program a jeho cíl

Tento program je určen všem pedagogickým i nepedagogickým pracovníkům školy, žákům a jejich rodičům nebo zákonným zástupcům. Zaměřuje se na prevenci šikany a dále nabízí postupy, jak šikanování řešit.

Cílem tohoto programu je vytvořit bezpečné, spolupracující a respektující prostředí zaměřené na oblast komunikace a vztahů mezi žáky na naší škole.

Prevence proti šikanování

Základem prevence šikanování násilí ve škole je ŠVP (Školní vzdělávací program) a PPŠ (Preventivní program školy), který vychází z Metodického pokynu MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, č. j. 21149/2016 a Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28.

K dalším preventivním opatřením patří následující skutečnosti:

- Zapracování prevence proti šikaně do školního řádu a s tím související dodržování školního řádu.
- Pravidelná školení a vzdělávání členů školního poradenského pracoviště, především školní psychologů a školního metodika prevence.
- Pravidelná setkání – např. třídnické hodiny, třídní schůzky, konzultační hodiny VP, ŠMP s žáky, učiteli, rodiči.
- Informovanost (zpracováno podle Metodického pokynu MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky, č. j. 21149/2016) pro žáky, učitele, rodiče na nástěnce ŠVP u kabinetu č. 9), školní řád a PPŠ (webové stránky školy).
- Seznam zařízení zabývajících se primární prevencí v oblasti rizikového chování (nástěnka ŠMP, PPŠ, Program proti šikanování)

- Elektronická schránka důvěry

Vymezení základních pojmů

Škádlení

- vzájemné přátelské chování žáků, které je charakterizované respektem a možností opětování a ukončení v jakémkoli okamžiku.

Šikanování

- jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, popřípadě skupinu žáků.
- spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem či skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit.

Projevy šikany

Přímá podoba:

- zahrnuje fyzické útoky, vydírání, poškozování věcí, krádeže jiné osobě, útoky verbální (slovní), nadávky, vyhrožování, ponižování a neverbální nátlak, jako urážlivá gesta a zvuky, zírání, zastrašující nebo výhrušné výrazy ve tváři, ničení, schovávání, nebo kradení věcí či učebních pomůcek. (Může mít formu sexuálního obtěžování až zneužívání.)

Nepřímá podoba:

- projevuje se nápadným přehlížením a ignorováním žáka skupinou třídní nebo jinou. Útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Většinou je nefyzická, ale třetí strana může být i zmanipulována do fyzického útoku. Nebezpečnost působení spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševním a tělesném zdraví.
- pokud je zaměřena proti učiteli, mívá formu rozšiřování lží a pomluv, neoprávněných nařčení, ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky.

Varovné signály šikanování

Příklady nepřímých znaků šikanování u žáka

- působí smutně, nešťastně, stísněně, stává se uzavřeným, mívá blízko k pláči
- o přestávkách je často osamocený, nemá kamarády, vyhledává blízkost učitelů.
- při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- jeho prospěch se náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- má na těle modřiny, odřeniny, škrábance (nedovede je uspokojivě vysvětlit)
- odmítá vysvětlit poškození a případné ztráty věcí (používá nepravděpodobné výmluvy)
- mívá zašpiněný nebo poškozený oděv.
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole

Příklady přímých znaků šikanování

Verbální znaky

- posměšné poznámky na adresu žáka, urážení jeho rodičů
- nadávky, hrubé žerty
- pohoršující přezdívka

- vysmívání se slabostem (handicapům) žáka
- násilné a manipulativní příkazy, zákazy mluvení s kamarády

Neverbální znaky

- strkání, honění, kopání, údery-rány (nápadně silné, oběť neoplácí)
- rvačky, kdy jeden z účastníků je nápadně slabší a snaží se uniknout
- nátlak – dávání peněžitých a jiných darů šikanujícímu (agresoři berou peníze, zabavují nebo ničí věci, přivlastňují si věci oběti, ničí nebo ukradnou učebnice a další školní pomůcky)

Motivy šikany

Kdo a proč začíná šikanovat?

Ten, kdo chce být středem pozornosti, upoutat pozornost.

Ten, kdo zabíjí nudu, zkouší, co druhý vydrží.

Ten, kdo chce vykonat „něco velkého.“

Ten, kdo chce předejít svému týrání.

Zakrývání šikany

Kdo a proč zakrývá šikanování?

- **Oběť.** Od oběti lze těžko získat podrobnější a často objektivní informace. (pocit viny, úzkosti, strach)
- **Svědci.** Svědci i oběť mohou vypovídání považovat za žalování.
- **Agresoři.** Agresoři často vynalézavě lžou, používají falešné svědky, nutí oběti ke lhaní nebo odvolání výpovědí.
- **Rodiče.** Někteří rodiče agresorů chrání své děti za každou cenu. Někteří rodiče se obávají spolupracovat při vyšetřování.

Odpovědnost, trestní postih - šikana z pohledu paragrafů

Škola

Dle Školského zákona č. 561/2004 v souladu ustanovením § 29 Sb. je škola povinna zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví žáků v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování. Každý pracovník školy je povinen řídit se příslušnými pokyny a ustanoveními. Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádná opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení případně nepřekažení trestního činu dle § 167,168 trestního zákona, nadržování dle § 166, schvalování trestního činu dle § 165. Skutkovou podstatou účastnictví na trestném činu dle § 10 může jednání pedagogického pracovníka naplňovat v případě, že o chování žáků věděl a nezabránil spáchání trestného činu (nechal šikanovaného samotného mezi šikanujícími žáky apod.)

Žák-agresor, pachatel

K trestní odpovědnosti mladších patnácti let nedochází, neznamená to však, že nemohou být postiženi rodiče. Nezletilý pachatel může být postižen nařízením ústavní výchovy, může být nad ním stanoven dohled. (JUDr. PhDr. Oldřich Choděra, převzato z Kolář Michal, Bolest šikanování, Praha, Portál, 2001 s. 213-218. Upraveno podle www.poradenscentrum.cz). Z hlediska trestního zákona může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestních činů či provinění podle:

- § 137 – útisku,
- § 157 – poškozování cizí věci,
- § 197 – násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci,
- § 213 - omezování osobní svobody,
- § 221-224 – ublížení na zdraví,
- § 234 – loupeže,
- § 235 – vydírání.

Postup při podezření/odhalení šikany

1. **Pracovník školy, který se o situaci dozví, sepíše záznam prvotní informace.** Ze záznamu musí být jasné, KDO se na pracovníka obrátil, KDY (datum a čas), CO bylo sděleno (zapsat pouze a přesně to, co bylo řečeno, neměnit slova, nic nepřidávat) a JAK SE BUDE POKRAČOVAT (na čem se s oznamovatelem domluvili). Záznam má být podepsán oběma stranami, pokud se však oznamovatel nebude chtít podepsat, skutečnost se pouze poznačí. **Zápis pak pracovník školy předá školnímu metodikovi prevence, který celou situaci dále řeší ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm.** Stejně bude postupováno i v případě písemného oznámení-upozornění (i anonymního) ze schránky důvěry.
Po celou dobu vyšetřování platí přísný zákaz podávání jakýchkoliv informací o případu pro všechny kromě členů školního poradenského pracoviště.
2. Příklad bude **oznámen vedení školy.**
3. Na základě prvotní informace bude proveden **diskrétní rozhovor** s oznamovatelem a s obětí či oběťmi.
4. Budou vedeny a **písemně zaznamenány rozhovory se svědky.**
5. Bude vyšetřena situace ve třídním kolektivu
6. Bude zajištěna ochrana oběti (obětem).
7. Bude veden a **písemně zaznamenán rozhovor s agresorem** (agresory).
8. Budou **informováni rodiče** nebo zákonní zástupci oběti, agresorů. Na **jednání s vedením školy** budou rodiče agresora informováni o vzniklé situaci a možnostech ohledně potrestání žáka jako jsou: běžná výchovná opatření – napomenutí, důtka třídního učitele, důtka ředitele školy, snížená známka z chování.
9. Bude zorganizována **třídnická hodina**, kde se celá situace pojmenuje a sdělí se žákům výsledek vyšetřování, případně způsob potrestání agresorů.
10. Proběhne rozhovor s rodiči oběti
11. Bude se pracovat s agresorem (uvědomování si svého chování a z toho vyplývajících důsledků).
12. V případě potřeby bude zabezpečena zjištěné oběti, ale i agresorovi **odborná pomoc** (PPP, psychoterapeut, psycholog, psychiatr, středisko výchovné péče ...)
13. Bude svolána mimořádná třídní schůzka, kde budou rodiče o celé situaci informováni.
14. Z důvodu nápravy situace bude potřeba následně pracovat s celým třídním kolektivem.

Postup v případě pokročilé šikany

Při náhlém projevu („výbuchu“) brutálního skupinového násilí bude postupováno následovně:

1. Musí být zajištěna bezprostřední ochrana oběti (obětí).
2. Bude na pomoc přivolán další pracovník (pracovníci) školy.
3. Bude zabráněno agresorům v domluvě na křivé výpovědi.
4. Bude věnována **dostatečná péče oběti** (podpora, uklidnění, ošetření, ...).
5. Čin bude **nahlášen Policii ČR**, OSPOD a naváže se kontakt se specialistou na řešení šikany (Mgr. Ježková).

6. Vyšetřování protiprávní stránky povede Policie ČR. Vyšetřování vztahů a onemocnění skupiny povede specialista. Škola bude postupovat podle jejich pokynů závěrů.
7. Ve spolupráci s oddělením péče o dítě škola doporučí rodičům či zákonným zástupcům dítěte případná výchovná opatření:
 - umístění dítěte (agresora) do pobytového oddělení SVP
 - realizace dobrovolného diagnostického pobytu žáka v diagnostickém ústavu
 - podání návrhu OSPODu (Orgánu sociálně právní ochrany dítěte) k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření nebo ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.
8. Škola doporučí odbornou pomoc oběti a jejím rodičům (PPP, psychoterapeutická péče, psycholog, psychiatr, pediatr).

Informace pro žáky

„Překonej strach a zajdi za učitelem, kterému důvěřuješ“

- třídní učitel
- vedení školy
 - Mgr. David Jalový (ředitel)
 - Mgr. Michaela Skořepová (zástupkyně pro I. stupeň)
 - Mgr. Eva Krochmalná (zástupkyně pro II. stupeň)
 - Mgr. Hana Hošťálková (školní psycholožka)
 - PhDr. Martina Skalková, Ph.D. (výchovná poradkyně)
 - Mgr. Tomáš Fiala (školní metodik prevence)

- svěř se rodičům, kamarádovi

V případě, že nenajdeš odvahu říct to někomu z výše jmenovaných, zavolej na Linku bezpečí.

Linka bezpečí: 800 155 155 (bezplatná linka)

Také se můžeš obrátit na:

Krizové centrum pro děti a dospívající

Telefon: **541 229 298**

Email: css.sspd@volny.cz

Web: <http://www.krizovecentrum.cz>

Hapalova 4, Brno 621 00

Linka bezpečí

Celostátní linka pro děti a mládež v krizových životních situacích.

Provoz: nonstop

Telefon: **116 111**

E-mail: pomoc@linkabezpeci.cz

Web: www.linkabezpeci.cz

Informace pro rodiče:

Koho kontaktovat?

Obrátit se můžete především na školu, ředitele školy Mgr. Davida Jalového, školní psycholožku Mgr. Hanu Hošťálkovou, výchovnou poradkyni PhDr. Martinu Skalkovou, Ph.D., školního metodika prevence Mgr. Tomáše Fialu, třídní učitele a dále pak na následující instituce:

Pedagogicko-psychologickou poradnu

Telefon: 548 526 802

Email: sladkova@pppbrno.cz

Web: www.poradenskecentrum.cz

Adresa: Sládkova 45, 613 00 Brno

Odbor sociální péče o dítě (OSPOD)

<http://www.ospod.cz/volna-sekce-1/kontaktujte-ospod/jihomoravsky-kraj/brno/>

Šikana učitele a pracovníka školy

- jde o problém týkající se všech členů školy, není výsledkem osobnostních charakteristik učitele a pracovníka školy
- nesmí být chápána jako individuální selhání konkrétního učitele a pracovníka školy

Charakteristika

- jasně definované role učitel - žák (pracovník školy - žák) jsou narušeny a žák se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele
- cílem šikany se může stát i velmi zkušený pedagog, který dobře zná svůj předmět, ovládá třídní management a má dobré pedagogické schopnosti.

Principy předcházení šikaně pracovníků na škole

- dodržování všech opatření proti rozvinutí šikany uvedená v ŠVP a PPŠ
- škola klade důraz na dobré sociální klima, připouští riziko výskytu šikany učitele, otevřeně takové chování odmítá a při výskytu realizuje prevenci či intervenci
- vedení školy vyjadřuje pedagogům a pracovníkům školy podporu, oceňuje jejich práci, podporuje spolupráci v pedagogickém sboru a zastává nekonfliktní způsob řešení problémů
- **pedagog nastavuje a uplatňuje jasná pravidla ve třídě**, na konflikt nebo nerespektování reaguje včas, průběžně pracuje s pravidly v chování a používá stanovené důsledky jejich nerespektování; vyhýbá se řešení konfliktu konfrontací ze strany žáka před celou třídou
- nezpůsobuje žádným způsobem **ponížení nebo zesměšnění žáka před třídou**; při hodnocení žáka zachovává jeho důstojnost
- **problémy neřeší sám, ale ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm** či vedením školy

Postup řešení šikany pracovníka školy

1. Při podezření na šikanu učitele se pedagog (pracovník školy) sám, či kolega/kolegyně obrátí na kteréhokoliv člena školního poradenského zařízení a to i formou anonymní elektronické schránky důvěry.
2. Na základě této informace situaci citlivě prošetří člen školního poradenského pracoviště, případně jím pozvaný specialista (Mgr. Renáta Ježková), a ve spolupráci s vedením školy zjedná nápravu, k čemuž využije zejména: nástroje sociální diagnostiky v dané třídě ke stanovení sociálního klimatu, odborné podpory a pomoci oběti, zajištění bezpečného prostředí pro všechny zúčastněné.
3. Pro třídu, kde se šikana odehrávala, zajistí škola intervenční program k řešení šikany.
4. O celé situaci a jejím řešení bude informován celý pedagogický sbor

Kázeňská opatření

Z důvodu závažnosti takového jednání se, podle míry agrese, udělují snížené stupně z chování.

Doporučená literatura:

KOLÁŘ, M. Bolest šikanování (2. doplněné vydání), Praha: Portál, 2005,255s.(ISBN 80-7367-014-3).

KOLÁŘ, M. Skrytý svět šikanování (2. vydání), Praha: Portál, 2000,127s.(ISBN 80-7178-123-1).

CAN – syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

Jedná se o jakoukoliv formu týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte, která je pro společnost nepřijatelná. Ohrožuje totiž zdravý vývoj dítěte jak v oblasti jeho tělesného vývoje, tak může mít nepřímé dopady na jeho chování, a to zejména v oblasti emocionální a vztahové. Děti mohou mít díky svým negativním zkušenostem potíže s koncentrací, učením, schopností empatie a s rozvíjením normálních vztahů s druhými. Špatně zvolená forma intervence může mít paradoxně závažné negativní dopady na řešení celé situace. Násilí, které se odehrává v rodině, se může projevat v chování žáka a může být jedním z důvodů dalších forem rizikového chování (např. záškoláctví, zneužívání návykových látek, sebepoškozování, násilné chování aj.).

Projevy syndromu CAN

Změny v chování dítěte:

- Celková stísněnost a nezájem o dění kolem
- Zvýšená opatrnost v kontaktu s dospělými
- Úzkost a vyděšená reakce na konkrétního dospělého
- vyhýbání se školním a mimoškolním aktivitám
- nápadně lhostejné postoje, výroky typu „mně je to jedno“
- agresivní napadání a šikanování vrstevníků
- zvýšená citová dráždivost a agresivní projevy na sebemenší podněty
- potíže se soustředěním a zhoršení prospěchu ve škole
- váhání s odchodem domů po vyučování
- neomluvené absence ve škole
- odmítání jídla nebo přejídání
- sebepoškozování
- útěky z domova

Viditelné známky na těle dítěte:

- opakovaná zranění včetně zlomenin
- modřiny
- řezné rány
- otoky částí těla, například rtů, tváří, zápěstí
- stopy po svazování
- otisky různých předmětů na těle
- natrhnutí ucha

- otisky dlaně a prstů
- stopy po opaření nebo popálení cigaretou

Co všechno je týrání a jak jej poznat

a) fyzické týrání - jakékoli opakované násilné projevy vůči dítěti (bití, škrábání, kopání, tahání za vlasy, apod.). Fyzické násilí může i nemusí zanechávat viditelné následky. Může vést k vážnému ohrožení zdraví i života jedince, vždy negativně ovlivňuje jeho psychiku.

b) psychické týrání – patří sem nadávky, ponižování, neustálá a nepřiměřená kritika, zesměšňování dítěte, výhrůžky, zvýšená kontrola, zamezování ve styku s vrstevníky, apod. Za psychické týrání považuje WHO (Světová zdravotnická organizace) také přítomnost dítěte u domácího násilí (tj. pokud dítě vidí či slyší násilné projevy, vidí důsledky násilí). Pokud jsou děti svědky domácího násilí, často se projevují stejně jako děti-oběti. Rovněž i důsledky pro jejich další vývoj a život jsou srovnatelné s těmi, s nimiž se potýkají děti, které jsou v roli oběti.

Některé známky zanedbávání dítěte:

- trvalý hlad
- podvýživa
- chudá slovní zásoba
- špatná hygiena
- zkažené zuby a časté záněty dásní
- dítě není očkované proti nemocím
- nevhodné oblečení vzhledem k počasí
- nedostatek dohledu – dítě je večer doma samo, venku pobývá dlouho do tmy a bez dozoru apod.
- vyčerpanost, přepracovanost
- s dítětem se nikdo neučí, nezajímá se o jeho školní povinnosti
- vyhození z domova

Některé projevy zanedbávaného dítěte:

- má chudé nebo velmi špatné vztahy s rodiči
- touží po citu a pozornosti jakéhokoliv dospělého (nedělá rozdíly mezi blízkými a cizími lidmi, vrhá se k cizím dospělým, odešlo by s nimi)
- je neobvykle unavené až apatické, někdy naopak nezvládnutelné
- všechno jí hltavě a hladově
- chodí za školu nebo do ní chodí pozdě
- má potíže s učením
- zdráhá se odcházet domů

- houpá se, cucá věci nebo prsty, kýve hlavou
- žebra o jídlo, peníze nebo jiné věci

Postup řešení při podezření na týrání, zanedbávání dítěte

Pokud má učitel podezření na týrání, zneužívání či zanedbávání dítěte, musí o tom vždy informovat ředitele školy a některého ze členů ŠPP (školní psycholožku, metodika prevence, výchovnou poradkyni). Pokud se učiteli svěří dítě samo, **NIKDY NESMÍ UČITEL DÍTĚTI SLIBOVAT MLČENLIVOST**. Můžete říci, že nikdo nesmí dítěti takto ubližovat a že uděláte vše proto, aby se to už neopakovalo. ŠPP po poradě s vedením školy navrhne další postup:

1. Soukromý rozhovor školní psycholožky s žákem.
2. Pokud se s žákem nepodaří navázat kontakt, doporučení kontaktu na terapeutické centrum nebo anonymní telefonické Linky bezpečí.
3. Diskrétní rozhovor školní psycholožky se spolužáky či sourozenci žáka.
4. Pokud se ukáže, že je dítě obětí jakékoli formy týrání (patří sem i přítomnost dítěte při domácím násilí), zneužívání či zanedbávání, které splňuje skutkovou podstatu trestného činu, je vedení **školy povinno tuto skutečnost oznámit Policii ČR a OSPODu**. Pokud tak neučiní, porušuje § 368 Trestního zákona. V případě pouhého podezření na spáchání těchto trestných činů se škola obrátí bezodkladně na OSPOD.

Sexuální zneužívání

Sexuální zneužívání je každé nepřiměřené vystavení dítěte sexuálnímu činu nebo chování, které vede k uspokojování potřeb zneuživatele. Do 15 let věku dítěte je jakékoli jednání sexuálního charakteru směřující vůči jeho osobě považováno za pohlavní zneužití a tedy trestný čin, který jsme ze zákona povinni hlásit OSPODu a Policii ČR (ať už se jedná o dotýkání se dítěte na intimních místech, pohlavní styk s ním, nucení dítěte k těmto či podobným aktivitám).

Postup při svěření se dítěte učiteli s pohlavním zneužitím

1. Je potřeba si uvědomit, že jde o velmi citlivou záležitost.
2. Vyslechnout dítě, nic z jeho slov nezpochybňovat – podrobnější vyšetřování nechat na psychologovi a policii.
3. Ocenit dítě, že se vám svěřilo a ujistit ho, že pro ně uděláte vše, co je ve vašich silách. Je vhodné dítěti sdělit, že skutečnost musíte ohlásit na policii a zabránit tak dalšímu opakování zneužívání. Pokud vás dítě prosí, abyste o tomto nikomu neřekli, **NESMÍTE MU ani tak SLÍBIT SVOU MLČENLIVOST**.
4. Bezodkladně své zjištění oznámit řediteli školy a školní psycholožce.
7. Podezření na trestný čin pohlavního zneužití hlásí škola OSPODu. Pokud se jedná o hodnověrně potvrzené podezření, obrací se škola na policii ČR.
8. Pokud se zneužívání dopouští rodič, **NESMÍME V ŽÁDNÉM PŘÍPADĚ** informovat rodiče o tom, že se nám dítě svěřilo.

Stejný postup platí, pokud přijde informace nepřímo – vyplyne z ankety, od spolužáků, či z jiného zdroje. Učitel se dítěte nevyptává a jde svůj poznatek sdělit rovnou řediteli školy a školní psychologce.

Domácí násilí v rodině dítěte

Domácí násilí představuje obvykle **fyzické, psychické, nebo sexuální násilí** mezi blízkými osobami, k němuž dochází skrytě v soukromí. Je typické, že se intenzita násilného chování v průběhu času stupňuje, což snižuje schopnost oběti i agresora toto chování zastavit a pracovat na nápravě narušeného vztahu. Děti jsou považovány za svědky domácího násilí, pokud vidí či slyší násilné projevy, vidí důsledky (zranění) násilí. Přítomnost dítěte u domácího násilí považuje WHO (Světová zdravotnická organizace) za psychické týrání dítěte. Pokud jsou děti svědky domácího násilí, často se projevují stejně, jako děti-přímé oběti týrání. Rovněž i důsledky pro jejich další vývoj a život jsou srovnatelné s těmi, s nimiž se potýkají děti, které jsou v roli oběti týrání. Proto je pedagog povinen jednat v okamžiku, kdy se dítě zmíní o opakovaném násilí mezi členy domácnosti, v níž žije, a jehož je dítě svědkem.

Klíčové charakteristiky domácího násilí:

- Je **opakované**.
- Je **neveřejné**, probíhá v soukromí domácnosti.
- **Eskaluje**. Domácí násilí se stupňuje jak ve svých formách (od urážek a ponižování až k fyzickému násilí), tak i ve své hloubce (od první facky až po velice brutální napadání, jež může vést k ohrožení na životě).
- **Role oběti a agresora jsou jasně rozdělené**, nezaměňují se.
- Zcela zásadní pro identifikaci násilí je zneužívání moci a kontroly, která v oběti vzbuzuje strach.
- Pachatel bývá násilný většinou jen ke své oběti, nikoli navenek, mívá „dvojí tvář“. Okolí se může jevit sympatický. Pouze část pachatelů je agresivní i navenek.
- Pachatel považuje svoje chování za ospravedlnitelné, má pocit nároku na takové chování.
- K domácímu násilí dochází v cyklech: znamená to, že se střídají období vzrůstání napětí a násilí, období relativního klidu a opětovného narůstání tenze a opětovného násilí.
- Chování oběti je zaměřeno na zajištění přežití (např. minimalizace nebo snižování násilí, přebírání odpovědnosti za násilí, ochrana násilníka, setrvávání v násilném vztahu).

Doporučené postupy při podezření na domácí násilí

1. Pokud se dítě samo svěří učiteli o domácím násilí v rodině, měl by mu učitel projevit důvěru, nebagatelizovat jeho sdělení, neobviňovat jej ze lži a podpořit jej. Měl by jej informovat o tom, že se na domácí násilí vztahuje ohlašovací povinnost a on musí jednat v souladu s ní, aby dítě ochránil.

2. Podezření na domácí násilí v rodině dítěte neprodleně oznámit řediteli školy a některému ze členů ŠPP.
3. Škola informuje OSPOD o svém podezření z ohrožování výchovy dítěte.
4. Pokud se na pedagoga obrátí **rodič – oběť domácího násilí**, měl by jej pedagog odkázat na další odborníky, kteří se této problematice systematicky věnují (viz Síť partnerů) či pracovníky ŠPP.
5. V žádném případě neřešit podezření na domácí násilí rozhovorem s rodičem-agresorem, **tento postup by se mohl obrátit proti dítěti.**

Co by mělo v případném rozhovoru, když se vám dítě svěří, určitě zaznít?

- Násilí a to, co se doma odehrává, není vinou dítěte.
- Za násilí nemohou ani sourozenci.
- Za násilí je odpovědný ten, kdo jej vykonává.
- Je velmi dobře, že se rozhodlo o situaci někomu říci.
- Nikdo nemá právo se k někomu chovat násilně a to ani v rodině, ani když je silnější, ani když je to rodič.
- Násilí dítě nemůže zastavit samo, ale jen s pomocí okolí, proto je tak důležité, že se svěřilo.

Nevhodné postupy

Škola nemůže poskytovat terapeutické služby. Pedagog by se měl rovněž vyhnout postupům, které mohou dítě poškodit (stigmatizovat, traumatizovat jej apod.), jako je např. otevřené řešení podezření před třídou; nepřiměřený tlak na dítě, aby hovořilo o problému doma; obvinění ze lži.

Krizový plán pro prevenci vzniku problémových situací týkajících se žáků s PAS

Poruchy autistického spektra (dále jen „PAS“) jsou skupinou poruch, které se diagnostikují na základě projevů chování. Jde o vývojové poruchy, mezi které jsou řazeny mj. dětský autismus, atypický autismus, Rettův syndrom, Aspergerův syndrom, jiné pervazivní vývojové poruchy, pervazivní vývojová porucha nespecifikovaná.

Základní diagnostická triáda PAS zahrnuje různou míru narušení v těchto oblastech:

- sociální interakce a sociálního chování,
- verbální i neverbální komunikace,
- oblasti představitosti a hry, omezených vzorců chování, zájmů nebo aktivit.

Častým projevem jsou stereotypní pohyby, zvláštní zájmy, omezená schopnost spontánně sdílet s ostatními dětmi radost a zájmy, či rigidní a kompulzivní (nutkavé) chování. Četnost takového chování se zvyšuje při nadměrné stresové zátěži žáka. To může být znamením „přetažení“ žáka. Při prevenci vzniku nežádoucího chování, stresu či afektu je třeba mít na paměti, že žák s PAS v zátěžové a pro něj nestandardní situaci může opomíjet své základní životní potřeby, jako např. fyziologická potřeba, příjem potravy, tekutin. Pokud pozorujeme na žákovi neklid, je vhodné nabídnout pití, připomenout jídlo, pamatovat na toaletu. Může se stát, že je žák dehydratovaný, hladový atd., ale sám tyto potřeby aktivně nevyřeší. Únava a „přetažení“ jsou signálem potřeby odpočinku, který dokáže navodit zklidnění. **Pokud stereotypní rigidní projevy nejsou sebepoškozujícího, okolí**

poškozujícího nebo ohrožujícího charakteru, je nutné nelpět na jejich zastavení, postupně odezní. Tyto projevy nesmí být důvodem jakékoliv formy trestání žáka. K projevům v oblasti tzv. diagnostické triády je často přidružena přecitlivělost na různé podněty jako zvuky, světlo, barvy, pachy, doteky apod. **Znalost a respekt k žákově přecitlivělosti jsou nezbytným prvkem prevence vzniku jeho nežádoucího nebo až afektivního chování.**

Stupeň závažnosti poruch bývá různý, typická je také značná variabilita projevů. Tato variabilita vyžaduje pro každého žáka individuální přístup a postupy „na tělo“. Z tohoto důvodu bude na škole žákům s PAS vypracován individuální krizový plán (dále jen IKP). Pro úspěšné předcházení vzniku problémových situací je zásadní přenos a sdílení informací mezi všemi zainteresovanými stranami – tj. zákonnými zástupci, ošetřujícím lékařem, vyučujícími, odpovědným školským poradenským zařízením i ostatními žáky.

Osoba pověřená školou ke komunikaci s jednotlivými stranami, koordinaci činností a vypracování individuálního krizového plánu je s pomocí všech zúčastněných školní psycholožka Mgr. Hana Hošťálková. Dokumentace, jež se týká těchto žáků, bude uložena v kabinetu č. 15.

Postupy uvedené v IKP určují konkrétní kompetence a odpovědnost jednotlivých zaměstnanců. Krizový plán popisuje konkrétní kroky při vzniku nevhodného chování, problémového chování či problémové situace, vymezení kompetencí a odpovědnosti jednotlivých zaměstnanců, včetně přesného stanovení podmínek, kdy a za jakých okolností škola žádá o pomoc jiné odborníky, např. linku 155.

Za zcela neadekvátní a neakceptovatelný postup školy pro zajištění bezpečí a ochrany zdraví žáků v případě vyústění nežádoucích projevů chování žáka s PAS je psychický či fyzický trest.

Ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm vypracoval:

Mgr. Tomáš Fiala, školní metodik prevence

KP vstoupil v platnost dne 8. 9. 2017

Mgr. David Jalový, ředitel školy